

Jože Šubic

HRANILNIK ZA UMETNIKA

29. 9.–21. 10. 2023

artKIT

Jože Šubic s svojo novo razstavo ne samo simbolno, ampak tudi dejansko zaključuje neki avtorski opus. Za vsako svojo razstavo je iz keramike izdelal unikatno *Hranilnik za umetnika* in ga kot ekstra artefakt pristavil za nabiranje prostovoljnih prispevkov za obisk, ali katalog, ali kar tako.

Zdaj se jih je odločil razbiti in preveriti, kaj je v njih, ter razstaviti kot avtonomno postavitev. Iz stranske vloge, v kateri jih marsikdo ni opazil, stopajo v prvi plan. Doživljamo jih kot nekaj novega in kot reminiscenco, retrospektivo, rekapitulacijo njegove umetniške poti. Hkrati pa z njihovo abstraktno sporočilnostjo, v kateri je tudi nekaj (samo)ironije, a še več resničnega, postavi umetnika v poslovno okolje in obravnava odnos, ki ga ima družba do njega in umetnosti same. Lahko ga razumemo tudi hudomušno, saj hranilnik pri večini obstaja le kot spomin na otroštvo, toda v naplavinah življenja taka gesta zadoni bolj alarmantno in izzveni kar baladno.

In ponovno, kot v minulih letih, se razstava *Hranilnik za umetnika* Jožeta Šubica vzpostavlja kot instalacija, zaokrožen oziroma sestavljen ambient, ki ga po razstavah *Devet postaj tvojega okusa* (2011), *Kdo tukaj drži vodo?* (2012), *Glorious Twelfth* (2020) dodobra napolni šestnajst keramičnih hranilnikov. Tokrat nobenega ne bomo videli kot dodatnega, vzporednega, infiltriranega v svojo funkcijo nabiranja, saj so transformirani v osrednji umetniški predmet in so kot taki 'neuporabni', brez želja, potreb in obvez, zato pa na ogled in v razmislek. Konec sprejemanja donacij kot sklepno dejanje obračuna s sistemom likovne oziroma vizualne umetnosti spremlja video v produkciji *Film Factory Maribor* s performativno akcijo razbijanja hranilnikov kot dokončno rešitvijo umetnikove izjave in njegove komercialne dejavnosti.

A hranilnikov je bilo več, osemnajst. Prvega, kovinskega, je odnesel nekdo, ki smo ga gledali v hrbet, ko je bežal z odprtja Šubičeve razstave *FAK* v Kibli leta 2003. Nakar mu z razstave v Galeriji Mercator v Ljubljani leta 2015 niso vrnila še enega, ni ga bilo med ostalimi umetniki, tako da jih je ostalo šestnajst, ki so na ogled. Seveda prosimo poštna lastnika ali najditelja, da nam jih posodita za čas razstave in ju morda vidimo. Saj je hranilnik ne nazadnje tudi simbol nečesa, čemur pravimo Schrödingerjeva mačka, ki nastopa v na videz paradoksalnem miselnem preskusu v kvantni mehaniki. Kompleksno in v sebi kontradiktorno sporočilo lahko zelo poenostavljeno interpretiramo, da ne moremo vedeti, kaj je v škatli, v kateri je zaprta mačka, dokler je ne odpremo.

Tako jih je Jože Šubic tudi po dvajsetih letih, odkar postavlja hranilnike na samostojne razstave, in ugibanju, kaj je notri oziroma koliko mu je publika na razstavah prispevala in donirala, razbil. Potolkel z orodji, ki ji sicer uporablja za obdelavo svojih stvaritev. Soočil se je z resničnostjo in jo razstavil. Tega akta ne smemo razumeti kot ludizem, ampak predvsem kot radovednost. In odločitev, ki je vezana tudi na njegovo ustvarjalnost in določeno, sedanje življenjsko obdobje. Zatorej je gesta hkrati konceptualna, saj je hranilnike zasnoval, da jih bo izdeloval in jih razbil, ko se upokoji. Razbitine skupaj z vsebino lahko dojemamo kot simbol nekogaršnje umetniške poti

in kot rezime ter hkrati razkritje situacije umetnika javnosti. Sicer mislimo, predvidevamo, vemo, kakšno je stanje umetnosti, a Jože Šubic nam postreže s *facti bruti*, krutimi dejstvi.

Prejeta miloščina, ki jo ta akcija razkrije, je še bolj mizerna, kot si predstavljamo, in posledično 'upravičuje' brutalni akt uničenja umetnin. Četudi se lahko poraja vprašanje, koliko so hranilniki umetniška dela, saj so bili nekakšna vzporednica Šubičevih konceptualno zastavljenih in vsebinsko zaokroženih galerijskih postavitev, na katerih so imeli tudi svojo uporabno vrednost, so bili v svoji vlogi predvsem provokativno in odkrito dejanje in ne samo preizkus sistema, ki zagovarja trg, ampak tudi preizkus medčloveških odnosov in solidarnosti, ki ni zgolj vbogajme. Potemtakem jih lahko jemljemo kot integralni del pripovednih ambientov, ki so nas vodili po posameznih enotah, postajah, likih in figurah, telesih ali izpostavljenih delov telesa v dramaturškem loku in nas nemalokrat vabili tudi k interakciji, dotiku, okusu, preizkusu. S prihodom na razstavo smo vstopili v umetniško označeno okolje in postali del posebnega procesnega rituala, na razne načine smo bili povabljeni k igri, ki je odpirala prosto pot domišljiji.

Razstava *Hranilnik za umetnika* formalno ni nič drugačna in je tudi serijalna, le da se je igra že zgodila in ritual pa ostal rezerviran za umetnika. Ko Jože Šubic z videofilmi ta ritual razkrije, stežka izberemo njegovo naravo, čeprav je namen deklariran in pomen jasen. Še vedno pa ob vzporejanju materialnih artefaktov, razbitih hranilnikih kot posledici akcije uničenja, ki jo gledamo na ekranu, in samega postopka, od priprave do zaključnega dejanja, lahko raznotero in večplastno dojemamo celotno postavitev, tudi kot celostno umetnino, ki ne gradi zgolj iz večmedijske strukture, temveč predvsem podčrtuje umetnikovo življenjsko zgodbo.

Jože Šubic je samosvoj umetnik, ki je preizkusil kar nekaj medijev in materialov – sliko in skulptosliko, skulpturo in malo plastiko, baker, les, keramiko – je z vključitvijo videofilma dodal še eno dimenzijo in ostaja povsem v svojem kontekstu. Njegova umetnost je življenjska, na meji med resničnostjo in mitom, materialnostjo in iluzijo, prisposodbo in aluzijo. Je humorna in ironična tudi v svoji ekscesnosti, disciplinirana v svojem ustroju, enigmatična v spočetju in odkrita v suspenzu, ki zdaj dobesedno razbija trikotni kanon moč-denar-oblast kot kliše, ki nas stiska za vrat in duši, a živimo v njem vsak dan, brez pravega izhoda. Očitno je ena od možnosti, da namesto alternativnega trikotnika ljubezen-mir-harmonija, ostane 'samouničenje' kot deklarativna akcija, ki opozori, da je stanje nevzdržno s tem, ko pokaže, kakšno je v resnici. Brez pretvarjanja in olepšav.

Hranilnik za umetnika z mizanscensko postavitvijo in tematiko, ki je v bistvu težka, kruta, surova, v prostoru galerije in v kontekstu upokojitve umetnika dobesedno raz-stavlja umetnost v prafaktorjih razbitin, ki niso posledica vandalizma, temveč umetnosti. Umetnik pač dela umetnost. Hkrati te ostaline enako izražajo, kot opominjajo na preteklost, so spomin na umetnost in spomin dobrodelnost, spomin na prihodek in zaslužek. Vendar gre še za veliko več. (Samo)prispevek za umetnost in donacija umetniku sta seveda gesti prostovoljnega dajanja umetniškemu dejanju in ponujanje roke za sklenitev kroga. Ne smemo ju dojeti le kot povratni zanki ponudbe in povpraševanja v materialnem in materialističnem smislu, ampak ju moramo vzeti predvsem v metafizični, ali utopični, ali distopični gesti. Jože Šubic nam odstira spomin na (njegovo) umetnost in opominja, da v takšni družbi ni preprosto preživeti. No, njemu je uspelo. Vsaj v času formalno aktivnega obdobja. In kaj potem? Ali smemo ob upokojenem umetniku razmišljati tudi o upokojeni umetnosti? Tega odgovora nam ne ponuja in si ga moramo zamisliti sami. Naj ostane enigma. Sicer pa, saj v umetnosti ni konca, mar ne ...

– Peter Tomaž Dobrila

BIOGRAFIJA

Jože Šubic, rojen 1958. v Mariboru, je leta 1982 diplomiral na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, leta 1984 pa zaključil tudi slikarsko specialko. Ukvarja se s slikarstvom, objekti, skulpturo, keramiko, risbo in grafiko. Živi in dela v Mariboru. Je prejemnik dveh Glazerjevih nagrad (1992 in 2013), nagrade ZDSLU za življenjsko delo (2020) ter številnih drugih nacionalnih in mednarodnih nagrad. Razstavljal je na več kot 200 skupinskih in samostojnih razstavah.